
แนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและ การเรียนรู้จากประสบการณ์ ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์

โสภณ ชัยลักษณ์สกุล¹
โสমনาย บุญญานันต์²

รับบทความ : 6 สิงหาคม 2568
แก้ไข : 24 กันยายน 2568
ตอบรับตีพิมพ์ : 30 ตุลาคม 2568

¹ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล : noon_art_education@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล : soamshine.b@chula.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาแนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในฐานะ “ประตูสู่ภาคเหนือ” และเป็นศูนย์กลางการหลอมรวมวัฒนธรรมไทย จีน และอินโดจีนที่เด่นชัด การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความหลากหลายวัฒนธรรมทางศิลปะของสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ 7 แห่ง ได้แก่ วัดคีรีวงศ์, อุทยานสวรรค์, อุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ, ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา, พาสาน, Street Art และเกาะถวญวน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสังเกตการณ์ในพื้นที่จริง, แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญรวม 30 คน และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีองค์ประกอบศิลปกรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์พหุวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ เช่น สถาปัตยกรรมและจิตรกรรมที่ผสมผสานอิทธิพลศิลปะไทย-อินเดียในวัดคีรีวงศ์, ประติมากรรมมังกรและภูมิสถาปัตย์แบบจีนในอุทยานสวรรค์ และศิลปะร่วมสมัยที่บอกเล่าวิถีชีวิตชุมชนผ่าน Street Art จากการสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่จำเพาะเจาะจงกับบริบทของแต่ละพื้นที่ อาทิ กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ (workshop) การวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังจำลองที่วัดคีรีวงศ์, การเล่าเรื่องเชิงวัฒนธรรม (cultural storytelling) ผ่านประติมากรรมมังกรที่อุทยานสวรรค์ และการจัดนิทรรศการแบบมีส่วนร่วม ที่พาสาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อเพิ่มคุณค่าทางการเรียนรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระยะยาว

คำสำคัญ : ศิลปกรรม, การเรียนรู้จากประสบการณ์, ความหลากหลายวัฒนธรรม

An Integrative Approach to Arts and Experiential Learning in Tourist Attractions of Nakhon Sawan Province

Sophon Chailuksakul ¹
Someshine Boonyananta ²

Received : August 6, 2025

Revised : September 24, 2025

Accepted : October 30, 2025

¹ Doctoral candidate, Art Education Department of Art, Music, and Performing Arts Education, Chulalongkorn University
E-mail : noon_art_education@gmail.com

² Asst. Prof. Dr., Art Education Department of Art, Music, and Performing Arts Education, Chulalongkorn University
E-mail : soamshine.b@chula.ac.th

Abstract

This study examines the integration of artistic elements and experiential learning at tourist attractions in Nakhon Sawan Province, a strategically significant area known as the “Gateway to the North” and a prominent hub for the fusion of Thai, Chinese, and Hindu cultures. The research aims to 1) study the state and multicultural aspects of art in Nakhon Sawan’s tourist attractions and 2) propose an integrative approach to arts and experiential learning based on these attractions. This qualitative research was conducted at seven key sites: Wat Khiriwong, Sawan Park, Ganesha Park, Chao Pho Chao Mae Na Pha Shrine, Pasan, Street Art, and Koh Yuan. Data collection instruments included field observations, in-depth interviews with a total of 30 tourists, community members, and experts, and an analysis of relevant documents. The findings reveal that each attraction possesses artistic elements that significantly reflect a multicultural identity, such as the architecture and murals blending Thai-Indian art influences at Wat Khiriwong, the Chinese-style dragon sculptures and landscape architecture in Sawan Park, and contemporary art depicting community life through Street Art. Based on a synthesis of the data, this study proposes guidelines for designing context-specific experiential learning activities, such as art practice workshops (e.g., creating replica murals at Wat Khiriwong), cultural storytelling through the dragon sculptures at Sawan Park, and participatory exhibitions at Pasan. These guidelines emphasize community involvement to foster sustainability. This research, therefore, offers a practical model that can be adapted to enhance educational value and promote long-term cultural tourism.

Keywords: Fine arts, Experiential Learning, Multiculturalism

ในยุคที่โลกกำลังก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถูกมองเพียงแค่สถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นพื้นที่ที่สามารถสะท้อนถึงมิติทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง แหล่งท่องเที่ยวที่มีศิลปกรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และ ภูมิสถาปัตยกรรม ไม่เพียงแต่เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น แต่ยังมีศักยภาพในการเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เยี่ยมชมในหลากหลายมิติ (UNESCO, 2019)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางศิลปกรรมและวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏชัดเจนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดนครสวรรค์ เป็นพื้นที่ที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางศิลปกรรมและวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น วัดศรีวงศ์ ที่มีจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องพุทธประวัติ อุทยานสวรรค์ ที่มีประติมากรรมมังกรสื่อถึงความเชื่อจีน และอุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ ที่ผสมผสานศิลปกรรมฮินดูและไทย นอกจากนี้ Street Art ยังแสดงถึงศิลปกรรมร่วมสมัยที่สะท้อนวิถีชีวิตและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน

การออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยง ศิลปกรรมและการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น การปั้น ประติมากรรม การวาดภาพจิตรกรรมฝาผนัง หรือการใช้เทคโนโลยีช่วยเล่าเรื่องราวศิลปกรรม ช่วยให้นักท่องเที่ยวสัมผัสคุณค่าทางศิลปะในเชิงลึก และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Brown & Collins, 1989) ถือว่าจังหวัดนครสวรรค์ เป็นจุดบรรจบของวัฒนธรรมไทย จีน และฮินดู มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวผ่านการ บูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิเคราะห์ศิลปกรรม และการออกแบบกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจ สามารถส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปกรรมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความหลากหลายวัฒนธรรมทางศิลปะของสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยว, ชุมชนท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมและวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

1.2 กลุ่มตัวอย่าง มาจากการเลือก ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะ สำหรับการในการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยยึดตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้น ความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) เป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลไปจนถึงจุดที่ข้อมูลเริ่มซ้ำซ้อนและไม่ปรากฏประเด็นหรือแนวคิดใหม่ ๆ ที่มีนัยสำคัญเพิ่มเติม ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นมีความลึกซึ้งและครอบคลุมเพียงพอต่อการวิเคราะห์แล้ว โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการดำเนินการตามหลักการดังกล่าว มีดังนี้

1.2.1 นักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับประสบการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งศิลปกรรมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์ โดยสัมภาษณ์ทั้งหมด 15 คน ซึ่งแบ่งช่วงอายุเพื่อให้ครอบคลุมความแตกต่างของมุมมองและประสบการณ์ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ นักท่องเที่ยวต้องเคยเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม เช่น การชม Street Art หรือการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะปฏิบัติ (workshop) ในอุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ ดังนี้

- อายุ 15-25 ปี จำนวน 5 คน : กลุ่มเยาวชนและนักศึกษา ซึ่งมีมุมมองที่สดใหม่และความสนใจในกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ
- อายุ 26-40 ปี จำนวน 6 คน : กลุ่มวัยทำงานที่มักมองหาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการพักผ่อน
- อายุ 41-60 ปี จำนวน 4 คน : กลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่สนใจศิลปกรรมในมิติที่ลึกซึ้งและเชิงวัฒนธรรม

1.2.2 ชุมชนท้องถิ่น กลุ่มชุมชนท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญมีวิธีการเลือกแหล่งท่องเที่ยวกรณีศึกษาโดย รวบรวมแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่เป็นที่รู้จักมาทั้งหมด 13 แห่ง ได้แก่ 1. Street art 2. เกาะญวน 3. เขาน้อย 4. ขมวาม แกลลอรี่ 5. บึงบอระเพ็ด 6. พาสาน 7. วัดคีรีวงศ์ 8. ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ 9. ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์เจ้าแม่ทับทิม 10. สะพานเดชาดิวงศ์ 11. หอชมเมือง 12. อุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ และ 13. อุทยานสวรรค์ จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษา

แหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรม มีองค์ประกอบทางศิลปกรรม และวัฒนธรรมที่ชัดเจน มีสถาปัตยกรรมหรือจิตรกรรมที่สะท้อนความเชื่อและประวัติศาสตร์ หรือมีความร่วมสมัยของศิลปกรรมและการเล่าเรื่องในชุมชน ยังศึกษาถึงเรื่องการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีชุมชนที่พร้อมสนับสนุนการพัฒนา เช่น การมีผู้นำชุมชนหรือกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยเพิ่มความยั่งยืนในการพัฒนา โดยแหล่งท่องเที่ยวตรงตามวัตถุประสงค์ คือ 1. วัดศรีวิวงศ์ 2. อุทยานสวรรค์ 3. อุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ 4. ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา 5. พาสาน 6. Street Art นครสวรรค์ และ 7. เกาะญวน เนื่องจากผู้คนในชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทในการดูแลและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมในพื้นที่ สัมภาษณ์ทั้งหมด 10 คน โดยแบ่งช่วงอายุเพื่อให้สะท้อนมุมมองจากคนในชุมชนที่หลากหลาย โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ ผู้ให้ข้อมูลต้องมีบทบาทโดยตรงในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรม หรือการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

- อายุ 30-45 ปี จำนวน 4 คน : กลุ่มคนวัยทำงานในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรม

- อายุ 46-60 ปี จำนวน 6 คน : ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมศิลปกรรม เช่น ผู้จัดการพิธีกรรมในศาลเจ้าหรือผู้ดูแลกิจกรรมในอุทยาน

1.2.3 ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้เกี่ยวข้องสัมภาษณ์ทั้งหมด 5 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ ผู้เชี่ยวชาญต้องมีความรู้รอบบทบาทที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมและการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ หรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ ดังนี้

- ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1. นายวพนันท์ เหมชาติวิรุฬห์ ตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม, ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครสวรรค์ (ศิลปวัฒนธรรมจีน) จากสมาคมกว๋องสิ่ว

- ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2. นายกุลจิต รัชดาสิวกุล ตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม, ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครสวรรค์ (ประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ) จากสมาคมกว๋องสิ่ว

- ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3. นายปิยะพงศ์ แสงเงิน ตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม, ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครสวรรค์ (สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม) จากสมาคมกว๋องสิ่ว

- ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 4. นายจักพันธุ์ สันตบุตร ตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม, ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครสวรรค์ (สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม) จากสมาคมปากน้ำโพ

- ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 5. นายวรพงษ์ รัชัง ตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม, ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครสวรรค์ (ศิลปวัฒนธรรมจีน) จากสมาคมปากน้ำโพ

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- องค์ประกอบศิลปกรรมและความหลากหลายวัฒนธรรมทางศิลปะ
- การบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

- แนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์

3. เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 3 ประเภทหลัก ดังนี้

3.1 แบบสังเกตการณ์ภาคสนาม ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลเชิงกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวองค์ประกอบทางศิลปกรรม บรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ เพื่อให้เห็นภาพรวมของบริบทจริง

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ใช้แนวคำถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยมุ่งเน้นการสอบถามเกี่ยวกับมุมมอง ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะต่อการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้

3.3 แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ใช้สำหรับรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสนับสนุนต่าง ๆ เช่น บันทึกทางประวัติศาสตร์, ข้อมูลทางวัฒนธรรมจากหน่วยงานภาครัฐ, และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงและเสริมความสมบูรณ์ของเนื้อหา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การสังเกตการณ์ เก็บข้อมูลในพื้นที่จริงเกี่ยวกับองค์ประกอบศิลปกรรม วัฒนธรรม และกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

4.2 การสัมภาษณ์ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มเพื่อรวบรวมมุมมองเกี่ยวกับศิลปกรรมและ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

4.3 การจดบันทึก จดบันทึกข้อมูลจากเอกสารข้อมูลสนับสนุน เช่น บันทึกประวัติศาสตร์ และข้อมูลวัฒนธรรมจากผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก โดยมีกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือและตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 1 การเตรียมและจัดการข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมจากเครื่องมือทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ บันทึกจากการสังเกตการณ์ บทสนทนาที่ถอดความจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลจากเอกสาร จะถูกนำมาจัดระเบียบและอ่านทบทวนทั้งหมดเพื่อสร้างความคุ้นเคยและทำความเข้าใจภาพรวม

ขั้นที่ 2 การเข้ารหัสและจัดกลุ่มข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการเข้ารหัส (Coding) ข้อมูล โดยการกำหนดคำหรือข้อความที่เป็นตัวแทนของแนวคิดหลักที่ปรากฏซ้ำ ๆ ในข้อมูล จากนั้นจะนำรหัสที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาจัดเป็นหมวดหมู่ (Categorization) ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เช่น หมวดองค์ประกอบศิลปกรรม หมวดความหลากหลายทางวัฒนธรรม และหมวดข้อเสนอแนะด้านกิจกรรม

ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์และตีความ ข้อมูลในแต่ละหมวดหมู่จะถูกนำมาสังเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ ทั้งจากมุมมองของนักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ กระบวนการนี้เป็นการตีความเพื่ออธิบายปรากฏการณ์และค้นหาคำตอบของงานวิจัย จนได้ข้อสรุปที่เป็นแนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้ในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

2. กระบวนการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

เพื่อให้ได้พื้นที่ศึกษาที่มีศักยภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกสถานที่อย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรวบรวมรายชื่อ เริ่มจากการรวบรวมรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ทั้งหมด 13 แห่ง

ขั้นที่ 2 การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เบื้องต้นในการลงพื้นที่สำรวจ คือ สถานที่นั้นต้องมี ความโดดเด่นด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรมที่ชัดเจน (เช่น มีสถาปัตยกรรม จิตรกรรม หรือประติมากรรมที่สะท้อนความเชื่อและประวัติศาสตร์) และ ชุมชนในพื้นที่มีศักยภาพในการเข้าถึงและมีส่วนร่วม (เช่น เข้าถึงง่าย และมีกลุ่มคนที่พร้อมสนับสนุนการพัฒนา)

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกขั้นสุดท้าย จากการลงพื้นที่สำรวจตามเกณฑ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่ผ่านเกณฑ์และมีศักยภาพสูงสุดจำนวน 7 แห่ง ได้แก่ วัดศิรีวงศ์,

อุทยานสวรรค์, อุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ, ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา, พาสาน, Street Art นครสวรรค์ และเกาะญวน เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่สำรวจ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์คนในพื้นที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยววนั้น ๆ และอธิบายได้ดังนี้

1. วัดคีรีวงศ์ ตั้งอยู่บนเขาดาวดิงส์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยปลายกรุงสุโขทัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 ได้รับการฟื้นฟูจากกรมการศาสนาและชุมชนท้องถิ่น วัดมีพื้นที่ประมาณ 280 ไร่ ประกอบด้วยอาคารสำคัญ เช่น อุโบสถ วิหารหลวงพ่อโต และพระจุฬามณีเจดีย์สีทองขนาดใหญ่บนยอดเขา ซึ่งแบ่งเป็น 4 ชั้น ได้แก่ จตุบูชา ประดิษฐานรูปหล่อพระเกจิอาจารย์ พระบรมสารีริกธาตุ และจุดชมวิวเมืองนครสวรรค์ วัดนี้ยังเป็นศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรมแห่งจังหวัดนครสวรรค์ ความหลากหลายวัฒนธรรม ที่โดดเด่น ได้แก่ สถาปัตยกรรมอุโบสถและเจดีย์ที่ผสมผสานลวดลายไทยโบราณกับโครงสร้างสมัยใหม่ จิตรกรรมฝาผนังในวิหารเล่าเรื่องพุทธประวัติด้วยลวดลายไทยที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดีย และประติมากรรมพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่แสดงถึงความศรัทธาในพุทธศาสนาใช้เทคนิคแกะสลักและลงรักปิดทองแบบดั้งเดิม

ภาพ 1

วัดคีรีวงศ์

2. อุทยานสวรรค์ อุทยานสวรรค์ ตั้งอยู่บนถนนวงสวรรค์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่บนพื้นที่ 314 ไร่ เดิมเป็นหนองน้ำชื่อ “หนองสมบุญ” ที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนและออกกำลังกาย จุดเด่นคือ ประติมากรรมมังกรสวรรค์ขนาดใหญ่ บนฐานวงกลม ประดับด้วยมังกรสี่ทิศและหมู่เมฆ พร้อมศาลารายสะพานข้ามสระบัวแบบสถาปัตยกรรมจีน ภายในยังมีสนามหญ้า สวนหย่อม น้ำพุ เวทีกลางแจ้ง และสวนสุขภาพ ซึ่งเหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ความหลากหลายวัฒนธรรม ที่พบได้ในอุทยานสะท้อนผ่านประติมากรรมมังกรขนาดใหญ่ที่เป็นสัญลักษณ์ของโซคลาภในความเชื่อชาวจีน สถาปัตยกรรมจีน เช่น ศาลาและสะพานที่มีลวดลายเฉพาะ การใช้กระเบื้องมุงหลังคาสีแดง และสัญลักษณ์ฮยิน-หยาง รวมถึงภูมิทัศน์ที่ผสมผสานระหว่างสไตล์สวนจีนและไทย แสดงถึงการหลอมรวมวัฒนธรรมอย่างลงตัว

ภาพ 2

อุทยานสวรรค์

3. อุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ ตั้งอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับการเคารพบูชา พระพิฆเนศ เทพเจ้าแห่งปัญญาและการขจัดอุปสรรค ซึ่งได้รับการนับถืออย่างกว้างขวางในหลายประเทศ โดยเฉพาะในอินเดียและภูมิภาคเอเชีย อุทยานแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2550 ด้วยเป้าหมายเพื่อเป็นสถานที่สักการะและแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรม มีการออกแบบพื้นที่โดยผสมผสาน สถาปัตยกรรม

อินเดียโบราณและไทย เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของพระพิฆเนศ ความหลากหลายวัฒนธรรม ที่โดดเด่น ได้แก่ สถาปัตยกรรมอินเดีย เช่น โครงสร้างโดมและซุ้มประตูประณีตที่ได้รับแรงบันดาลใจจากวัดฮินดู ประติมากรรมพระพิฆเนศขนาดใหญ่ที่แกะสลักอย่างละเอียด และจิตรกรรมที่เล่าเรื่องราวปรารถนาฮินดู เช่น การปราบอสูรของพระพิฆเนศ ทั้งหมดนี้สะท้อนความผสมผสานระหว่างความเชื่อฮินดูและไทย พร้อมด้วยองค์ประกอบ เช่น ประติมากรรมและสวนหย่อมที่เพิ่มความสงบและศักดิ์สิทธิ์ให้กับสถานที่

ภาพ 3

อุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ

4. ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา ตั้งอยู่ที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นศาลเจ้าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ เป็นสถานที่สักการะ เจ้าพ่อหน้าผา และ เจ้าแม่หน้าผา ที่ชาวบ้านเชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์และสามารถปกป้องคุ้มครองชุมชนได้ มีเรื่องเล่าว่าในปี พ.ศ. 2490 มีการอัญเชิญแผ่นไม้จันทน์ดำสลักรูปเจ้าแม่จากหน้าผาขึ้นมาประดิษฐานบนศาล หลังจากนั้น ผู้ที่ศรัทธามักประสบความสำเร็จในชีวิต ศาลเจ้าได้รับการออกแบบตาม สถาปัตยกรรมจีนดั้งเดิม มีการประดับด้วยลวดลายมังกรและหงส์ ภายในมีรูปปั้นของเจ้าพ่อ เจ้าแม่ และเทพเจ้าอื่น ๆ กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ ขบวนแห่ประเพณี “เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ” ซึ่งเป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ รวมถึงการจัดกิจกรรมแจกอาหารเจในช่วงเทศกาลกินเจเพื่อส่งเสริมการทำบุญ ความหลากหลายวัฒนธรรมที่โดดเด่นคือ ประติมากรรมเทพเจ้าที่ผสมผสานลักษณะจีนและไทย ไม่โบราณแกะสลักเทพยดา สถาปัตยกรรมจีน

ภาพ 4

ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา

ภาพ 5

พาสาน

5. **พาสาน** เป็นสถาปัตยกรรมเชิงสัญลักษณ์ ตั้งอยู่บริเวณปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของจุดกำเนิดแม่น้ำเจ้าพระยา โครงการนี้เกิดจากความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองนครสวรรค์ ชมรมรักเจ้าพระยา และประชาชนในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตริมน้ำ ออกแบบโดยคุณไกรภพ โตทับเที่ยง จากบริษัท ฟาร์ส สตูดิโอ จำกัด ใช้แนวคิดการรวมตัวของแม่น้ำสายหลัก 4 สาย ได้แก่ ปิง วัง ยม และน่าน โครงสร้างอาคารโดดเด่นด้วยเส้นสายโค้งมนที่สื่อถึงการบรรจบของแม่น้ำ สถานที่นี้ยังเป็นจุดชมวิวที่มองเห็นทัศนียภาพของแม่น้ำเจ้าพระยาได้อย่างชัดเจน ความหลากหลายวัฒนธรรม ที่สะท้อนในพาสาน คือ การออกแบบโครงสร้างที่แสดงถึงการรวมตัวของแม่น้ำสำคัญจากภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งแต่ละสายล้วนสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ชวนให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชนริมน้ำ

6. **Street Art นครสวรรค์** เป็นศิลปะบนกำแพงที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครสวรรค์ โครงการสตรีทอาร์ตในเขตเทศบาลนครสวรรค์เกิดจากความร่วมมือระหว่างเทศบาล ศิลปินท้องถิ่น และชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อฟื้นฟูพื้นที่เมืองเก่าและส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ศิลปินสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของจังหวัดได้ เนื้อหาและผลงานศิลปะ มักนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์สำคัญ เช่น ภาพวาดมังกรที่สื่อถึงเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

ภาพ 6

Street Art นครสวรรค์

7. เกาะญวน ตั้งอยู่ใจกลางเมืองนครสวรรค์ เป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่กว่า 300 ไร่ ที่ได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัด เดิมที เกาะญวนเป็นที่อยู่อาศัยของชาวญวนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป พื้นที่ดังกล่าวถูกทิ้งร้างและกลายเป็นพื้นที่รกร้าง เทศบาลนครนครสวรรค์จึงได้ริเริ่มโครงการพัฒนาพื้นที่เกาะญวน เพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับประชาชน โครงการพัฒนาพื้นที่เกาะญวนมุ่งเน้นการปรับปรุงภูมิทัศน์และระบบนิเวศ นอกจากนี้ ยังมีการเลี้ยงปลาкарпและปลาไทยกว่า 20,000 ตัวในคลองดังกล่าว

ภาพ 7

เกาะญวน

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 7 แห่งในจังหวัดนครสวรรค์มีความโดดเด่นทางศิลปกรรมและความหลากหลายวัฒนธรรมเหมาะแก่การพัฒนาแนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างศิลปกรรม วัฒนธรรม และการเรียนรู้ การพัฒนาในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปกรรม แต่ยังสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ตาราง 1

สภาพแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบศิลปกรรมและความหลากหลายวัฒนธรรมในสถานที่ท่องเที่ยว จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับ	สถานที่ท่องเที่ยว	องค์ประกอบศิลปกรรม	ความหลากหลายวัฒนธรรม
1	วัดคีรีวงศ์	- จิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องพุทธประวัติ - ประติมากรรมพระพุทธรูปขนาดใหญ่ - เจดีย์ทรงระฆังสี่ทอง	- สถาปัตยกรรมผสมผสานรูปแบบไทยร่วมสมัย - ลวดลายไทยได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดีย - การเผยแพร่พุทธศาสนาแก่เยาวชน
2	อุทยานสวรรค์	- ประติมากรรมมังกรขนาดใหญ่ - สะพานและศาลาสถาปัตยกรรมจีน	- การผสมผสานการจัดสวนสไตล์ไทย-จีน
3	อุทยานเทวสถาน พระพิฆเนศ	- ประติมากรรมพระพิฆเนศขนาดใหญ่ - โครงสร้างโดมและซุ้มประตูรูปแบบ อินเดีย	- การผสมผสานวัฒนธรรมอินเดียและไทย
4	ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ หน้าผา	- ประติมากรรมมังกรและหงส์ - สถาปัตยกรรมจีน เช่น เสาแกะสลัก และหลังคาทรงโค้ง	- การผสมผสานเทพเจ้าจีน-ไทย - การตกแต่งด้วยสีแดงและทองซึ่งเป็นสี มงคลของชาวจีน
5	พาสาน	- สถาปัตยกรรมเชิงสัญลักษณ์ สื่อถึง การรวมตัวของแม่น้ำเจ้าพระยา	- โครงสร้างเส้นสายสื่อถึงความเป็นมาของ แม่น้ำ 4 สาย (ปิง วัง ยม น่าน) - สะท้อนถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม ท้องถิ่น
6	Street Art	- จิตรกรรมฝาผนังที่เล่าเรื่องราววิถีชีวิต - ภาพสะท้อนเทศกาลและเหตุการณ์ สำคัญ	- นำเสนออัตลักษณ์ร่วมสมัยของชุมชน - ความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านงาน ศิลปะ
7	เกาะญวน	- ประติมากรรมที่เล่าเรื่องราวชุมชนริมน้ำ - ภาพวาดบนกำแพงที่สะท้อนวิถีชีวิต	- แสดงถึงวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายของชุมชน - สะท้อนความเชื่อและวัฒนธรรมของ คนในพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย จำเป็นต้องนิยามความหมายของ “การบูรณาการศิลปกรรม” ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของงานวิจัยนี้ ในบริบทนี้ การบูรณาการศิลปกรรมหมายถึง กระบวนการเชื่อมโยงคุณค่าของศิลปกรรม (What) เข้ากับบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่ (Why) และสร้างสรรค์กิจกรรมให้ผู้เยี่ยมชมได้เกิดปฏิสัมพันธ์หรือประสบการณ์ตรง (How) โดยมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนสถานะของผู้ชมจากการเป็นเพียง “ผู้รับชม” ไปสู่การเป็น “ผู้เรียน

รู้” ที่สามารถสร้างความหมายและความเข้าใจในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นผ่านการลงมือปฏิบัติ จากกระบวนการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยออกมาได้ 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบศิลปกรรม และความหลากหลายวัฒนธรรมทางศิลปะ

จากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยว 7 แห่งในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าพื้นที่เหล่านี้มีสินทรัพย์ทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมที่โดดเด่นและหลากหลาย โดยสามารถสรุปภาพรวมได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 3 แห่ง ได้แก่ วัดคีรีวงศ์, อุทยานเทวสถาน พระพิษเนศ และศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หนาม้า มีจุดเด่นที่การผสมผสานวัฒนธรรมความเชื่อจากต่างชาติ (อินเดีย-ฮินดู, จีน) เข้ากับอัตลักษณ์ของไทยอย่างลงตัว ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวอีก 2 แห่ง คือ Street Art และเกาะก๊วยฉวน สะท้อนศิลปะร่วมสมัยที่บอกเล่าเรื่องราวและวิถีชีวิตของชุมชนในปัจจุบัน และอีก 2 แห่ง คือ อุทยานสวรรค์และพาสาน ใช้ประติมากรรมและสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงรากฐานทางวัฒนธรรมและความสำคัญทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด ความหลากหลายนี้ถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี

2. ผลการนำเสนอแนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์
ผลการวิจัยได้นำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับจุดแข็งของแต่ละพื้นที่ดังนี้

2.1 วัดคีรีวงศ์ มีจุดแข็งในฐานะ ‘พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต’ ที่ใช้พุทธศิลป์ในการเล่าเรื่อง โดยมีจิตรกรรมฝาผนังที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ แนวทางการบูรณาการจึงควรมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมศิลปะฝึกปฏิบัติ (workshop) วาดภาพจิตรกรรมฝาผนังจำลอง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจเทคนิคและความหมายเชิงสัญลักษณ์

2.2 อุทยานสวรรค์ จุดแข็งคือ ประติมากรรมมังกรขนาดใหญ่ ที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนที่ชัดเจนและทรงพลัง แนวทางการบูรณาการจึงควรใช้ การเล่าเรื่อง (Storytelling) เป็นแกนหลัก เช่น การจัดกิจกรรมเล่าตำนานและความหมายของมังกร ควบคู่กับการแสดงแสงสีเสียงในยามค่ำคืนเพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำ และกิจกรรมปั้นมังกรขนาดเล็กเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับศิลปกรรม

2.3 อุทยานเทวสถานพระพิษเนศ จุดแข็งคือการเป็น ศูนย์รวมความศรัทธาในวัฒนธรรมฮินดู-ไทย ที่มีประติมากรรมพระพิษเนศเป็นศูนย์กลาง แนวทางการบูรณาการที่เหมาะสมคือการจัดนิทรรศการที่ให้ความรู้เรื่องปางต่าง ๆ ของพระพิษเนศ และ กิจกรรมปั้นหรือระบายสีองค์พระพิษเนศขนาดเล็ก เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ความหมายของแต่ละองค์ประกอบผ่านการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

2.4 ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา มีจุดแข็งในการเป็น ศูนย์รวมจิตใจของชุมชนชาวจีน ที่ยังคงมีพิธีกรรมและความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างเข้มแข็ง แนวทางการบูรณาการจึงควร เน้นการสร้าง ความเข้าใจในวัฒนธรรมผ่าน การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมใน พิธีกรรม เช่น การไหว้เจ้า หรือการเขียนคำขอพร และ การเล่าเรื่องความสำคัญของเทพเจ้า โดยคนในชุมชนเอง

2.5 พาสาน จุดแข็งคือ สถาปัตยกรรมร่วมสมัยเชิงสัญลักษณ์ ที่สื่อถึงการรวมตัวของ แม่น้ำ 4 สาย อันเป็นที่มาของแม่น้ำเจ้าพระยา แนวทางการบูรณาการจึงควรเน้นการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ผ่าน การจัดนิทรรศการแบบมีส่วนร่วม ที่เล่าเรื่องวิวัฒนาการของ แม่น้ำ และ กิจกรรมวาดภาพ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้ตีความความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติ กับสถาปัตยกรรม

2.6 Street Art นครสวรรค์ มีจุดแข็งในการเป็น แกลเลอรีศิลปะกลางแจ้ง ที่สะท้อน วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ร่วมสมัยของชุมชนผ่านผลงานของศิลปินหลากหลาย แนวทางการบูรณา การจึงควรเน้นการปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับศิลปินและผลงาน เช่น การจัดเส้นทางเดินชมศิลปะ (Art Walk) พร้อมคำอธิบายเบื้องต้น และ กิจกรรมวาดภาพบนกำแพงร่วมกับศิลปิน

2.7 เกษณฐาน: จุดแข็งคือการเป็น พื้นที่สาธารณะที่นำเสนอศิลปะสะท้อนวิถีชีวิต เรียบง่าย ของชุมชนริมน้ำ แนวทางการบูรณาการจึงควรเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ได้สัมผัส วิถีชีวิตจริง เช่น การจัดกิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้านหรือการตกปลา ควบคู่กับการเดินชม ประติมากรรมและภาพวาดบนกำแพงโดยมีคนในท้องถิ่นเป็นผู้เล่าเรื่อง

ตาราง 2

ตารางแนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับ	สถานที่ท่องเที่ยว	แนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์
1	วัดศรีวังค์	- จัดศิลปะฝึกปฏิบัติ (workshop) วาดจิตรกรรมฝาผนังจำลอง โดยมีศิลปินหรือพระภิกษุเป็นผู้นำกิจกรรม - จัดแสดงนิทรรศการภาพถ่ายและแบบจำลองจิตรกรรมฝาผนัง พร้อมคำอธิบายเทคนิคและความหมายเชิงศิลปกรรม
2	อุทยานสวรรค์	- เล่าเรื่องราวความหมายของมังกรในวัฒนธรรมจีน เช่น สัญลักษณ์แห่งโชคลาภ - จัดกิจกรรมปั้นหรือแกะสลักลวดลายมังกรขนาดเล็ก - การจัดแสดงแสงสีเสียงที่เล่าเรื่องตำนานมังกรในช่วงเย็น

ลำดับ	สถานที่ท่องเที่ยว	แนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์
3	อุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ	- จัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระพิฆเนศ เช่น ความหมายของแต่ละปางและพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้อง ที่เชื่อมโยงกับประติมากรรมต่าง ๆ - จัดกิจกรรมปั้น / ระบายสี พระพิฆเนศขนาดเล็ก พร้อมคำอธิบายความหมายขององค์ประกอบต่าง ๆ
4	ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา	- จัดกิจกรรมเล่าเรื่องเทพเจ้าจีนและความสำคัญของมังกรในพิธีกรรม - เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในพิธีกรรม เช่น การจุดธูปไหว้เจ้า - จัดงานเทศกาลตรุษจีน พร้อมการแสดงขบวนแห่มังกรและเชิดสิงโต
5	พาสาน	- จัดนิทรรศการแบบมีส่วนร่วมที่เล่าเรื่องวิวัฒนาการของแม่น้ำเจ้าพระยา และการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกัน - จัดกิจกรรมวาดภาพที่สะท้อนความเชื่อมโยงของธรรมชาติและศิลปกรรม
6	Street Art	- จัดเส้นทางเดินชมภาพจิตรกรรม พร้อมคำอธิบายแรงบันดาลใจและเทคนิค - เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยววาดภาพร่วมกับศิลปิน โดยมีการแนะนำเทคนิคการวาดภาพบนกำแพง
7	เกาะญวน	- จัดกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิต เช่น การตกปลาหรือการทำขนมพื้นบ้าน - เดินชมงานประติมากรรมและภาพวาดที่สะท้อนวิถีชีวิต พร้อมคำอธิบายจากผู้รู้ในท้องถิ่น - จัดแสดงผลงานฝีมือพื้นบ้านที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จังหวัดนครสวรรค์เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม และประวัติศาสตร์ที่สะท้อนผ่านแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดคีรีวงศ์ อุทยานเทวสถานพระพิฆเนศ และ Street Art แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีองค์ประกอบศิลปกรรมที่โดดเด่น เช่น จิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม และภูมิสถาปัตยกรรม ซึ่งล้วนแต่สะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ในเชิงการเรียนรู้ยังมีข้อจำกัด เช่น การขาดการเชื่อมโยงระหว่างศิลปกรรมกับการเรียนรู้ในเชิงประสบการณ์ ทำให้ไม่สามารถดึงคุณค่าของพื้นที่ออกมาได้อย่างเต็มที่ให้ผู้คนที่มาท่องเที่ยวเข้าใจเอกลักษณ์ ตัวตนของสถานที่นั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวทางการใช้ศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่นในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงการศึกษา การสร้างแรงบันดาลใจ และการพัฒนาความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับศิลปกรรมในพื้นที่ ซึ่งสามารถสร้างคุณค่าและ

ความเข้าใจในวัฒนธรรมในเชิงลึก บูรณาการแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) เป็นกรอบแนวคิดหลักของการศึกษา โดยชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการลงมือทำจริง การบูรณาการแนวคิดนี้กับศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยวช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งเสริมการเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ข้อจำกัดที่พบในการวิจัย คือ การขาดทรัพยากรในการจัดกิจกรรมและการเผยแพร่ข้อมูล การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยแนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. วิเคราะห์องค์ประกอบศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่ช่วยเชื่อมโยงคุณค่าของศิลปกรรมกับบริบทพื้นที่ โดยไม่ได้มุ่งเน้นเพียงลักษณะทางกายภาพ เช่น รูปร่าง โครงสร้าง หรือเทคนิค แต่ยังรวมถึงความหมายเชิงวัฒนธรรมและบทบาทในชุมชน ขั้นตอนแรกคือการสำรวจและบันทึกรายละเอียดของศิลปกรรม เช่น ลวดลาย สีสด และความสัมพันธ์กับพื้นที่ เพื่อเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การศึกษาเอกลักษณ์ของศิลปกรรมเป็นอีกขั้นตอนสำคัญ โดยการวิเคราะห์ประวัติและแรงบันดาลใจ รวมถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น จิตรกรรมฝาผนังในวัดศรีวงศ์ที่เล่าเรื่องพุทธประวัติ นอกจากนี้ยังพิจารณาการผสมผสานของวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในพื้นที่ เพื่อเสริมความเข้าใจในเอกลักษณ์ของศิลปกรรม การวิเคราะห์ยังรวมถึงการเชื่อมโยงศิลปกรรมกับวัฒนธรรมและชุมชนในชีวิตประจำวัน เช่น บทบาทในพิธีกรรม เทศกาล และความเชื่อของคนในพื้นที่ ซึ่ง Kolb (1984) ระบุว่าการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากบริบทชุมชนช่วยเพิ่มความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขั้นตอนสุดท้ายคือการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนากิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับศิลปกรรม ซึ่ง Brown & Collins (1989) ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและแรงบันดาลใจให้กับผู้เยี่ยมชม พร้อมสร้างความสนใจในการเรียนรู้ศิลปกรรมในเชิงลึก

2. ออกแบบกิจกรรมเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning Theory)

การออกแบบกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมจังหวัดนครสวรรค์ มุ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับศิลปกรรม โดยอิงแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ การสะท้อนคิด และการประยุกต์ใช้ความรู้ กิจกรรมจะต้องเชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ผ่านการวิเคราะห์ลักษณะเด่นของศิลปกรรมในพื้นที่ เพื่อให้กิจกรรมมีความเกี่ยวข้องและคุณค่า พร้อมทั้งส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

นักท่องเที่ยวกับศิลปกรรม รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน การเล่าเรื่องถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสร้างความเข้าใจเชิงลึกและกระตุ้นความสนใจ การออกแบบกิจกรรมต้องสอดคล้องกับ กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน กิจกรรมกลุ่มสำหรับ ครอบครัว และนิทรรศการเชิงความรู้สำหรับผู้สนใจเชิงลึก ทั้งนี้ควรใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น อย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของให้ชุมชน สุดท้ายควรมีการติดตามและประเมิน ผลกิจกรรม เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว ในระยะยาว แนวทางนี้ช่วยเพิ่มมิติของการท่องเที่ยวและส่งเสริมคุณค่าของศิลปกรรมในบริบท ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง ศิลปกรรมและการเรียนรู้ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความ ยั่งยืนและเพิ่มมูลค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการศึกษา เพราะ ชุมชนถือเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ที่ใกล้ชิดกับแหล่งท่องเที่ยว สามารถนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ ศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งช่วยสร้างความรักและหวงแหนในเอกลักษณ์ ท้องถิ่น นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมหรือการแสดงศิลปกรรม ไม่เพียงช่วยสร้างรายได้เสริม แต่ยังสร้างความ ภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน รวมไปถึงการสร้างการตระหนักรู้ในคุณค่าและเอกลักษณ์ของ ชุมชนผ่านการให้ความรู้ เช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปกรรมในพื้นที่ หรือ การส่งเสริมการเล่าเรื่องผ่านงานศิลปกรรม ช่วยกระตุ้นความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น หลักการนี้ช่วยเสริมศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ทั้งในด้านศิลปกรรม วัฒนธรรม และ เศรษฐกิจ และสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

4. จัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ

การจัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมจังหวัดนครสวรรค์ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มคุณค่าให้แหล่งท่องเที่ยว โดยช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและเข้าใจศิลปกรรมและวัฒนธรรมในเชิงลึก กิจกรรมเหล่านี้ออกแบบเพื่อกระตุ้นความคิด สร้างสรรค์และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง กิจกรรมที่เชื่อมโยงศิลปกรรมเข้ากับ แรงบันดาลใจช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างมีความหมาย (Kolb, 1984) การเล่าเรื่อง (Storytelling) ช่วยสร้างอารมณ์ร่วมและกระตุ้นความสนใจ ส่งผลให้การ เรียนรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Brown & Collins, 1989) นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม เช่น การสร้างงานศิลปกรรมหรือการจัดนิทรรศการแบบโต้ตอบ ช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเชื่อมโยง กับศิลปกรรมในพื้นที่ (National Fine Arts Office, 2022) เช่น การออกแบบงานศิลปกรรม

ขนาดเล็กหรือการจัดประกวด ช่วยสร้างแรงบันดาลใจที่ยั่งยืน (UNESCO, 2019) รวมถึงการจัดแสดงนิทรรศการและศิลปะจัดวางที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ (Nakhon Sawan Provincial Cultural Office, 2022) การออกแบบกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เช่น การปั้นดินเหนียวหรือการเล่าเรื่องโดยชุมชน ช่วยเพิ่มคุณค่าในเชิงวัฒนธรรมและความยั่งยืน (Fine Arts Department, 2020) กิจกรรมเหล่านี้ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และสร้างความประทับใจที่ลึกซึ้ง ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าในเชิงวัฒนธรรม การศึกษา และความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ภาพ 8

แนวทางการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สร้างความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ หน่วยงานภาครัฐ (เช่น กรมการท่องเที่ยว, กระทรวงวัฒนธรรม, องค์การบริหารส่วนจังหวัด) ควรทำงานร่วมกับภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนา ออกแบบกิจกรรม และจัดสรรงบประมาณสนับสนุน โดยใช้จุดแข็งของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่ระบุไว้ในงานวิจัยเป็นฐานในการสร้างสรรค์
2. พัฒนาและทดลองกิจกรรมต้นแบบ ควรมีการนำแนวทางการจัดกิจกรรมที่เสนอแนะในงานวิจัย อาทิ กิจกรรมศิลปะฝึกปฏิบัติ (workshop) การเล่าเรื่องเชิงวัฒนธรรม (cultural storytelling) หรือนิทรรศการแบบมีส่วนร่วม ไปทดลองปฏิบัติจริงในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพื่อประเมินผลและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพสูงสุดก่อนขยายผล
3. ส่งเสริมบทบาทของชุมชนท้องถิ่น ควรมอบอำนาจและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีบทบาทเป็น “ผู้เล่าเรื่อง” และ “ผู้จัดกิจกรรม” โดยตรง ผ่านการจัดอบรมเสริมทักษะด้านการนำเสนอและบริหารจัดการ เพื่อให้กิจกรรมมีชีวิตชีวาและสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้และเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
4. สร้างช่องทางการสื่อสารและการตลาด ควรประชาสัมพันธ์แนวคิดและกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเรียนรู้ โดยอาจเน้นการใช้ศิลปะเป็นจุดขายหลัก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การศึกษาเชิงปริมาณ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทัศนคติ ความพึงพอใจ และความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยใช้แบบสอบถามและวิธีการทางสถิติ เพื่อยืนยันและเสริมความน่าเชื่อถือของผลวิจัยเชิงคุณภาพ
2. การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบของการบูรณาการศิลปกรรมและการเรียนรู้ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น (เช่น การสร้างรายได้, การจ้างงาน) และผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม (เช่น การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม, ความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น)
3. การขยายขอบเขตการศึกษา ควรขยายการศึกษาไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ นอกเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ หรือจังหวัดใกล้เคียงที่มีบริบททางศิลปกรรมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน เพื่อสร้างแนวทางการบูรณาการที่ครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

- Brown, J. S., & Collins, A. (1989). Situated cognition and the culture of learning. *Educational Researcher*, 18(1), 32–42.
- Fine Arts Department. (2020). *Thai art and culture*. Office of Culture.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Nakhon Sawan Provincial Cultural Office. (2022). *Research report on tourist attractions in Nakhon Sawan Province*. Author.
- National Fine Arts Office. (2022). *Guidelines for the conservation of community artworks*. Office of Art Conservation.
- UNESCO. (2019). *Guidelines on integrating cultural heritage in sustainable tourism*. Author.